

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.091.313:321.011.5

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13729641>

Впровадження інтерактивних методів навчання як шлях до демократизації освітнього процесу

Конопляник Леся Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов і перекладу,
факультет лінгвістики та соціальних комунікацій, Національний авіаційний
університет, м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-3244-1965>

Прийнято: 22.08.2024 | Опубліковано: 07.09.2024

***Анотація:** У сучасному освітньому середовищі важливим аспектом є впровадження інтерактивних методів навчання, які сприяють демократизації освітнього процесу. У представленій статті розглядається внесок інформаційно-комунікаційних технологій у вищу освіту, з акцентом на їхню роль у формуванні інтерактивного освітнього середовища, що є важливим кроком до демократичних змін у навчальному процесі. Для досягнення цієї мети було використано комплексний аналіз даних міжнародних досліджень, проведених з 2019 по 2024 роки. Включено огляд та аналіз впливу інтерактивного освітнього середовища на формування інтерактивних елементів у дистанційному навчанні. Результати дослідження підтвердили, що інтерактивні методи навчання, які активно використовують інформаційно-комунікаційні технології, значно підвищують якість освіти. Вони створюють умови для ефективної взаємодії між викладачами та здобувачами освіти, заохочуючи активну участь усіх*

учасників процесу. Це взаємодія не лише розширює можливості навчання, але й формує демократичну культуру, де кожен учасник освіти має право висловити свою думку та впливати на навчальний процес. Висновки – впровадження інтерактивних методів навчання в освітній процес дійсно може стати важливим кроком до демократизації освіти. Інтерактивні методи, такі як групова робота, дискусії, проєкти, рольові ігри та інші, сприяють активному залученню здобувачів освіти у навчальний процес, що, в свою чергу, підвищує їхню мотивацію та зацікавленість у навчанні. Виділення аспектів, які підкреслюють важливість інтерактивних методів у контексті демократизації освіти є важливим кроком для розвитку нової освіти. Розвиток інтерактивних методів навчання через інформаційно-комунікаційні технології є ключовим фактором, що сприяє демократизації освітнього процесу. Вони допомагають створити більш відкриту та рівноправну освітню середу, де взаємодія та співпраця є невід’ємними елементами навчання. В статті підкреслюється важливість подальших досліджень у цій галузі та наголошується на необхідності вдосконалення освітнього дизайну для забезпечення максимального рівня інтерактивності та ефективності навчального процесу. Цей підхід не лише відповідає вимогам часу, але й відкриває нові горизонти для розвитку освітньої системи в Україні та світі.

Ключові слова: *вища освіта, групова робота, дискусії, проєкти, рольові ігри, залучення, мотивація, зацікавленість.*

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Implementation of Interactive Teaching Methods as a Way to Democratise the Educational Process

Lesia Konoplianyk

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Department of Foreign Languages and Translation, Faculty of Linguistics and Social Communications, National Aviation University, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-3244-1965>

Abstract: *In the modern educational environment, an important aspect is the introduction of interactive teaching methods that contribute to the democratisation of the educational process. This article discusses the contribution of information and communication technologies to higher education, with a focus on their role in shaping an interactive learning environment, which is an important step towards democratic changes in the educational process. To achieve this goal, a comprehensive analysis of international research data from 2019 to 2024 was used. The study includes a review and analysis of the impact of the interactive learning environment on the formation of interactive elements in distance learning. The results of the study confirm that interactive teaching methods that actively use information and communication technologies significantly improve the quality of education. They create conditions for effective interaction between teachers and students, encouraging active participation of all participants in the process. This interaction not only expands learning opportunities, but also creates a democratic culture where every participant in education has the right to express their opinion and influence the learning process. The introduction of interactive teaching methods into the educational process can indeed be an important step towards the democratisation of education. Interactive methods, such as group work, discussions, projects, role-playing games, and others, contribute to the active involvement of students in the learning process, which in turn*

increases their motivation and interest in learning. Highlighting the aspects that emphasise the importance of interactive methods in the context of education democratisation is an important step for the development of new education. The development of interactive teaching methods through information and communication technologies is a key factor contributing to the democratisation of the educational process. They help to create a more open and equal educational environment where interaction and cooperation are integral elements of learning. The article emphasises the importance of further research in this area and stresses the need to improve educational design to ensure the maximum level of interactivity and efficiency of the learning process. This approach not only meets the requirements of the time, but also opens up new horizons for the development of the educational system in Ukraine and the world.

Keywords: *higher education, group work, discussions, projects, role-playing games, engagement, motivation, interest.*

Постановка проблеми. Сучасний освітній процес закладу вищої освіти (ЗВО) потребує оновлення та адаптації до нових соціальних умов, культурних змін та потреб випускників. Інтерактивні методи навчання стають важливим інструментом, що сприяє демократизації цього процесу. Вони дозволяють змінити традиційні підходи до викладання, забезпечуючи активну участь здобувачів освіти у навчанні, формуючи в них критичне мислення та здатність до самостійної роботи [1, с. 32]. Результатом впровадження інтерактивних технологій стає не лише засвоєння знань, а й розвиток комунікативних компетенцій, здатності до ефективного спілкування, формування особистості, готової до життя в сучасному суспільстві [2, с. 6]. До того ж, впровадження інтерактивних методів навчання трансформує роль викладача з традиційного джерела знань на фасилітатора, який сприяє активній участі здобувачів освіти у

навчальному процесі, підтримує їхню автономію, а також стимулює розвиток критичного мислення та навичок самостійного навчання.

Проблема використання інтерактивних методів навчання розглядається в контексті їх здатності залучати здобувачів до активної участі в освітньому процесі. Це дає їм можливість обмінюватися думками, підтримувати одне одного в колективній діяльності та створювати середовище, яке сприяє активному оволодінню знаннями. Впровадження таких методів перетворює викладача на аніматора навчального процесу, який підтримує дискусію, заохочує до співпраці та формує взаємодію між учасниками навчання. Таким чином, інтерактивні методи стають не лише засобом навчання, але й імпульсом для розвитку демократичних відносин у навчальному середовищі.

У цьому контексті доцільно розглянути як інтерактивні методи навчання можуть сприяти формуванню навичок ефективної комунікації та взаємодії серед здобувачів освіти, а також як вони допомагають створювати сприятливий клімат для навчання, що відповідає вимогам сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах сучасної освіти, інтерактивні методи навчання стають дедалі більш актуальними. Ці методи, за своєю суттю, націлені не тільки на досягнення когнітивних цілей, але й на формування соціально-емоційних компетенцій, що є важливими для всебічного розвитку здобувачів освіти [3, с. 711]. За дослідженнями К. Фуентес-Морено, М. Сабарієго-Пуїг та А. Амброс-Палларес, інтерактивні методи активізують мислення і заохочують молодь до спільних дій, усуваючи бар'єри між викладачем та здобувачами й створюючи атмосферу, в якій кожен може висловити свої думки [4].

Дж. Вейшард досліджує класичний, лінійний підхід у навчанні, котрий базується на традиційних методах, таких як усний виклад або демонстрація. Проте, автор наголошує, що часто він не відповідає вимогам сучасного

освітнього середовища. Зокрема, такі підходи обмежують мотивацію здобувачів і їх здатність до самостійного розв'язання проблем. Натомість інтерактивні методи, включаючи групову роботу, дискусії та проблематизацію, активно залучають їх до процесу навчання, сприяючи їхній самостійній думці та глибшому розумінню матеріалу [5].

Важливо зазначити, що інтерактивні методи комплементарно поєднують когнітивний та емоційний аспекти навчання. Як показують дослідження, такі підходи дозволяють здобувачам не лише отримувати нові знання, але й розвивати комунікативні вміння, навички міжособистісної взаємодії, а також підвищувати самооцінку [6, с. 1111]. У свою чергу, це веде до покращення атмосфери в аудиторії, зменшення страху перед невдачею і, як наслідок, до підвищення ефективності навчального процесу [7, с. 513].

Групова діяльність як форма інтерактивного навчання виконує функцію соціалізації здобувачів вищої освіти, яка є критично важливою в умовах демократизації освітнього процесу. Дослідження С. Абуд підтверджують, що в групах здобувачі мають можливість обмінюватися досвідом, ідеями та думками, що підвищує їхню мотивацію до навчання та покращує розуміння теми. Також за допомогою взаємної підтримки та конструктивних відгуків вони можуть активно залучатися до навчального процесу [8, с. 50].

Необхідно також враховувати, що інтерактивні методи потребують більше часу та зусиль як з боку викладача, так і з боку здобувачів освіти. Ці методи вимагають чіткого планування, підготовки ресурсів і умов для успішного проведення занять, що може бути викликом для традиційних освітніх практик.

У педагогічній практиці важливо дотримуватись певних правил участі у інтерактивних методах, таких як взаємна повага, толерантність, дотримання часу для висловлення думок та уважне слухання [9, с. 15]. Це сприяє створенню довірливої атмосфери, в якій здобувачі можуть вільно висловлювати свої думки

та долучатися до групової дискусії. В цьому контексті, роль викладача як фасилітатора знань полягає у сприянні процесу навчання, а не лише в передачі інформації. Викладач-фасилітатор створює середовище, де здобувачі освіти активно залучаються до навчання, розвивають критичне мислення, самостійно досліджують матеріал та взаємодіють один з одним. Такий підхід підсилює здатність здобувачів самостійно набувати знання, стимулює їх до активної участі в освітньому процесі та формує навички, необхідні для успішного функціонування в сучасному суспільстві.

Таким чином, інтерактивні методи навчання є важливим інструментом для демократизації освітнього процесу в закладах вищої освіти, сприяючи розвитку критичного мислення, комунікативних навичок і командної роботи у здобувачів. Їх впровадження дозволяє викладачам створювати більш залучене та активне навчальне середовище, що, зрештою, формує успішних і впевнених фахівців.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У сучасних умовах розвитку освіти, зокрема з упровадженням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та інтерактивних методів навчання, постає ряд аспектів, які залишаються невирішеними або потребують додаткового дослідження. Незважаючи на підтверджену ефективність інтерактивних методів у підвищенні якості освіти та формуванні демократичної культури, існує кілька напрямків, в яких слід зосередити увагу дослідників і практиків: адаптація інтерактивних методів до різних контекстів, вимірювання ефекту інтерактивності, педагогічне навчання та підтримка для викладачів, вплив технологічних змін на інклюзивність навчання, дослідження культурних та соціальних бар'єрів.

Ці аспекти акцентують увагу на необхідності подальшого дослідження впровадження інтерактивних методів навчання як засобу демократизації освітнього процесу в закладах вищої освіти. Потенційний внесок представленого

дослідження у сферу методики полягає в аналізі досліджень, які зосереджуються на вказаних проблемах і пропонують нові підходи, методики та моделі для підтримки ефективної демократизації навчального процесу. Розробка практичних і методичних рекомендацій для інтеграції цих інновацій у кредитно-модульне навчання стане важливим кроком до підвищення якості освіти в Україні та вдосконалення освітніх практик на міжнародному рівні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз ролі групової роботи та співпраці між здобувачами освіти у розвитку критичного мислення, творчих здібностей і соціальної відповідальності.

Для досягнення поставленої мети, завданням статті є дослідження ефективності інтерактивних методів навчання в контексті демократизації освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний освітній процес у закладах вищої освіти (ЗВО) потребує нових підходів, які б відповідали вимогам динамічного світу, зокрема, його інноваційності та глобалізації. Важливу роль у цьому процесі відіграє впровадження інтерактивних методів навчання, які сприяють активізації здобувачів, розвитку критичного мислення та успішної комунікації. Ці методи не тільки створюють платформу для діалогу між викладачами і здобувачами освіти, але і формують умови для демократизації навчального середовища.

Демократизація освітнього процесу означає, що всі учасники освіти мають право на активну участь у формуванні знань, обміні думками та прийнятті рішень. Інтерактивні методи, такі як групові дискусії, міні-проекти, рольові ігри та кейс-методи, відходять від традиційних форм навчання, де знання передаються викладачем, і створюють умови для колективного вирішення проблем.

Цей підхід не лише сприяє розвитку особистісних якостей здобувачів, таких як відповідальність, ініціативність і комунікативні навички, але й формує у них активну життєву позицію. Здобувачі освіти стають не лише споживачами знань, а й їхніми творцями, починаючи активно залучатися до процесів обговорення та аналізу.

Отже, інтерактивні методи навчання є потужним інструментом, який допомагає реалізувати принципи демократизації у вищій освіті. Вони відкривають нові горизонти для навчання, де здобувачі освіти стають ключовими гравцями, а викладачі – наставниками, що підтримують їх у розвитку критичного мислення, творчості та підприємницького підходу до вирішення завдань.

Для досягнення мети проведено аналіз різноманітних інтерактивних методів, серед яких: робота в групах, взаємне опитування, «Хартія однієї хвилини», мозковий штурм, «Дерево ідей» та метод критичних інцидентів. Проаналізований досвід науковців в рамках навчальних проєктів дозволив дослідити реакції здобувачів освіти, їх активність і зацікавленість у навчальному процесі (табл. 1).

Таблиця 1

Інтерактивні методи навчання у вищій освіті

Метод	Опис
Групова робота	Спостереження показали, що здобувачі освіти, які працюють у мікрогрупах, демонструють вищий рівень генерування ідей та їх обговорення. Це призводить до глибшого розуміння матеріалу і формування колективної відповідальності.
Взаємне опитування	Використання цього методу сприяє активізації здобувачів в обговореннях, підвищуючи їх здатність формулювати запитання та оцінювати рівень знань своїх колег.

Хартія однієї хвилини Мозковий штурм Дерево ідей Метод критичних інцидентів	Результати досліджень показують, що здобувачі стають більш відкриті до співпраці та обміну думками.
	Цей метод виявився ефективним для швидкої актуалізації знань. Здобувачі показують підвищення концентрації і здатності до швидкого формулювання думок.
	Мозковий штурм є інструментом розвитку креативності. Спостереження вказують на покращення духу співпраці серед здобувачів освіти та зростання їхньої впевненості під час генерування ідей.
	Цей графічний організатор заохочує здобувачів до вільного висловлення думок і творчості. Це активізує колективну пам'ять і дозволяє інформації краще засвоюватись.
	Застосування цього методу під час вивчення драматургії дозволяє здобувачам освіти відійти від традиційних підходів і сприяє розвитку адаптивності в прийнятті рішень у критичних ситуаціях.

Джерело: узагальнено автором на основі [10; 11; 12].

Дослідження підтверджують, що інтерактивні методи навчання, особливо в груповій роботі, суттєво підвищують ефективність освітнього процесу у закладах вищої освіти. До того ж, вони сприяють демократизації навчання, формуючи активних, соціально відповідальних і критично мислячих громадян. Учені одностайно рекомендують подальше впровадження таких методів у практику навчання для досягнення більш значущих освітніх результатів та формування демократичних цінностей в освітньому середовищі.

У сучасних умовах розвитку освіти, зокрема з упровадженням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та інтерактивних методів

навчання, постає ряд аспектів, які залишаються невирішеними або потребують додаткового дослідження. Незважаючи на підтверджену ефективність інтерактивних методів у підвищенні якості освіти та формуванні демократичної культури, існує кілька напрямків, на яких зосереджують увагу дослідники і практики (табл. 2):

Таблиця 2

Напрями досліджень з інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій та інтерактивних методів навчання у освітній процес

Напрямок	Опис
Адаптація інтерактивних методів до різних контекстів	Існує потреба в детальному дослідженні адаптацій інтерактивних методів навчання до специфіки різних освітніх контекстів, включаючи різні рівні освіти (дошкільна, середня, вища) та різні спеціалізації. Важливо вивчити, як ці методи можуть бути адаптовані для роботи зі здобувачами з різними потребами та здібностями.
Вимірювання ефекту інтерактивності	Необхідно розробити та адаптувати інструменти для оцінювання рівня інтерактивності навчального процесу та його впливу на результати навчання. Зокрема, слід зрозуміти, які конкретні елементи інтерактивного навчання є найбільш ефективними у досягненні бажаних результатів.
Педагогічне навчання та підтримка для викладачів	Попри те, що інтерактивні методи навчання мають великий потенціал, необхідно більше уваги приділяти підготовці викладачів до їх використання. Це питання включає дослідження ефективних стратегій підготовки та професійного розвитку, які

Вплив технологічних змін на інклюзивність навчання	забезпечать викладачам навички, необхідні для успішного застосування інтерактивних методів.
	Слід провести дослідження, як змінюються питання інклюзії та доступності освіти в умовах впровадження ІКТ. Виявити, які інструменти можуть бути найбільш ефективними для залучення всіх учасників навчального процесу, включаючи тих, хто має особливі потреби.
Дослідження культурних та соціальних бар'єрів	Необхідно вивчити культурні та соціальні бар'єри, які можуть впливати на впровадження інтерактивних методів у навчання. Зрозуміти, яким чином ці бар'єри можна подолати, щоб забезпечити більш демократичний доступ до освіти.

Джерело: [13; 14; 15].

Ці аспекти підкреслюють важливість подальшого дослідження у сфері інтерактивних методів навчання та ІКТ.

Отже, впровадження інтерактивних методів навчання трансформує статус здобувача з пасивного споживача знань у активного учасника освітнього процесу. Це відповідає принципам демократизації, оскільки здобувачі освіти стають більш відповідальними за своє навчання, самостійно визначаючи освітні інтереси та потреби.

В українській вищій освіті інтерактивні методи навчання є ефективним інструментом для розвитку демократичних цінностей, оскільки вони заохочують здобувачів до активної участі, співпраці та відкритого обміну думками [16]. Викладачі проваджують такі методи, як групові дискусії, дебати, спільні проекти та рольові ігри [17, с. 87]. Це допомагає здобувачам відчувати власну

відповідальність за навчальний процес, розвиває навички критичного мислення та толерантності до різних точок зору [18, с. 113].

Ці методи також сприяють створенню освітнього середовища, де всі учасники мають рівні можливості для висловлення своїх думок і внесення ідей [19]. Це не лише підвищує якість навчання, але й готує здобувачів до активної участі в суспільному житті, формуючи у них розуміння важливості діалогу, компромісу та співпраці [20, с. 25]. Внаслідок цього освіта стає більш інклюзивною та орієнтованою на формування громадянських якостей, що є основою для побудови демократичного суспільства.

Висновки. Висновуючи, можна сказати, що інтерактивні методи сприяють розвитку критичного мислення, яке є важливою складовою демократичного співіснування. Здобувачі освіти навчаються аргументувати свої думки, слухати та враховувати думки інших, що формує основу для конструктивного діалогу.

Застосування інтерактивних методів навчання заохочує здобувачів до співпраці, розвитку креативності та здатності генерувати нові ідеї. Це сприяє не лише інтелектуальному зростанню, а й соціальному розвитку, готуючи їх до життя в різноманітному суспільстві.

Різнomanітність інтерактивних методів дозволяє адаптувати навчальний процес відповідно до індивідуальних потреб учасників освіти. Це в свою чергу підвищує ефективність засвоєння знань і навичок, оскільки здобувачі залучені у навчання на різних рівнях інтенсивності. Таким чином, інтерактивні методи навчання збагачують освітній процес, сприяючи його модернізації та вдосконаленню. Поєднуючи теорію з практикою, вони допомагають утворити цільне і комплексне сприйняття знань. Натепер, зосередження на інтересах та потребах здобувачів є ключовим аспектом демократичної освіти. Впровадження інтерактивних методів навчання забезпечує можливості для самовираження, розвитку власних думок та ініціативи.

Отже, застосування інтерактивних методів навчання в закладах вищої освіти є важливим інструментом не лише для покращення якості освіти, але й для впровадження принципів демократизації освітнього процесу. Це створює умови для розвитку активних, відповідальних громадян, здатних до самостійного мислення та критичного аналізу, що є невід'ємною частиною сучасного суспільства. Вкрай важливо створити умови, за яких особистість здобувача освіти може думати вільно, що є основою для його подальшого розвитку та успіху в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Barger R. P. Democratization of education through massive open online courses in Asia. *IAFOR Journal of Education*. 2020. Vol. 8, no. 2. P. 29–46. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1265753> (date of access: 26.06.2024).
2. Costa A. C. F., de Mello Santos V. H., de Oliveira O. J. Towards the revolution and democratization of education: a framework to overcome challenges and explore opportunities through Industry 4.0. *Informatics in Education*. 2022. Vol. 21, no. 1. P. 1–32. URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1036018> (date of access: 01.07.2024).
3. Moliner O., Lozano J., Aguado T., Amiama J. Building inclusive and democratic schools in Spain: strategies for mobilising knowledge on inclusive education through participatory action research. *International Journal of Inclusive Education*. 2024. Vol. 28, no. 6. P. 705–722. DOI: <https://doi.org/10.1080/13603116.2021.1956604> (date of access: 22.06.2024).
4. Fuentes-Moreno C., Sabariego-Puig M., Ambros-Pallarés A. Developing social and civic competence in secondary education through the implementation and evaluation of teaching units and educational environments. *Humanities and Social*

Sciences Communications. 2020. Vol. 7, no. 1. P. 1–12. URL: <https://www.nature.com/articles/s41599-020-0530-4> (date of access: 02.06.2024).

5. Weishart J. E. Democratizing education rights. *Wm. & Mary Bill Rts. J.*. 2020. Vol. 29. P. 1. URL: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/wmbrts29&div=5&id=&page=> (date of access: 06.06.2024).

6. Lin Y., Yu Z. A meta-analysis of the effects of augmented reality technologies in interactive learning environments (2012–2022). *Computer Applications in Engineering Education*. 2023. Vol. 31, no. 4. P. 1111–1131. DOI: <https://doi.org/10.1002/cae.22628> (date of access: 27.06.2024).

7. Utami K., Akhyar M., Sudiyanto S. Potential implementation of android-based interactive multimedia for student learning activities. *Al-Ishlah: Jurnal Pendidikan*. 2023. Vol. 15, no. 1. P. 507–518. URL: <https://www.journal.staihubbulwathan.id/index.php/alishlah/article/view/2641> (date of access: 12.06.2024).

8. Abbood S. A. A. A training program according to interactive teaching strategies and its impact on achievement and creative problem solving for fourth-grade preparatory students in chemistry. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (Online)*. 2023. Vol. 18, no. 4. P. 50. DOI: <https://doi.org/10.3991/ijet.v18i04.37313> (date of access: 11.06.2024).

9. Khan O. S., Jónsson B. Þ., Rudinac S., Zahálka J., Ragnarsdóttir H., Þorleiksdóttir Þ., Worring M. Interactive learning for multimedia at large. *Advances in Information Retrieval: 42nd European Conference on IR Research, ECIR 2020, Lisbon, Portugal, April 14–17, 2020, Proceedings, Part I*. 2020. Vol. 42. P. 495–510. Springer International Publishing. DOI: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-45439-5_33 (date of access: 12.06.2024).

10. Krismadinata K., Elfizon E., Santika T. Developing interactive learning multimedia on basic electrical measurement course. *5th UPI International Conference on Technical and Vocational Education and Training (ICTVET 2018)*. 2019. P. 305–308. Atlantis Press. DOI: <https://doi.org/10.2991/ictvet-18.2019.69> (date of access: 18.06.2024).
11. Astuti I. A. D., Bhakti Y. B. Interactive learning multimedia based Microsoft excel on the temperature and heat. *Unnes Science Education Journal*. 2018. Vol. 7, no. 1. URL: <https://journal.unnes.ac.id/sju/usej/article/view/21355> (date of access: 16.06.2024).
12. Kustyarini K., Utami S., Koesmijati E. The importance of interactive learning media in a new civilization era. *European Journal of Open Education and E-Learning Studies*. 2020. Vol. 5, no. 2. URL: <https://oapub.org/edu/index.php/ejoe/article/view/3298> (date of access: 01.06.2024).
13. Dita P. P. S., Utomo S., Sekar D. A. Implementation of problem-based learning (PBL) on interactive learning media. *Journal of Technology and Humanities*. 2021. Vol. 2, no. 2. P. 24–30. URL: <https://ejournal.jthkkss.com/index.php/jthkkss/article/view/42> (date of access: 17.06.2024).
14. Nurhikmah H., Hakim A., Wahid M. S. Interactive e-module development in multimedia learning. *Al-Ishlah: Jurnal Pendidikan*. 2021. Vol. 13, no. 3. P. 2293–2300. URL: <http://journal.staihubbulwathan.id/index.php/alishlah/article/view/863> (date of access: 09.06.2024).
15. Zeichner K. Preparing teachers as democratic professionals. *Action in Teacher Education*. 2020. Vol. 42, no. 1. P. 38–48. DOI: <https://doi.org/10.1080/01626620.2019.1700847> (date of access: 12.06.2024).
16. Nykyporets S., Stepanova I., Hadaichuk N. The use of Open Educational Resources in Ukraine: unleashing the potential for knowledge democratization and

lifelong learning. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2023. Vol. 7, No. 1. URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1175673> (date of access: 30.06.2024).

17. Ovcharuk O. V., Ivaniuk I. V., Burov O. Y., Marienko M. V., Soroko N. V., Gritsenchuk O. O., Kravchyna O. Y. Digital resources for developing key competencies in Ukrainian education: teachers' experience and challenges. In *3L-Person*. 2022. P. 84-104. URL: <https://ceur-ws.org/Vol-3482/paper096.pdf> (date of access: 30.06.2024).

18. Leshchenko M., Tymchuk L., Pavlenko N., Ruban L. Democratic values and digital skills of students in higher educational establishments of Poland and Ukraine. *Advanced Education*. 2020. P. 105-115. URL: <https://ae.fl.kpi.ua/article/view/208316> (date of access: 22.06.2024).

19. Kolbina T. V., Oleksenko O. O. Implementation of distance learning in Ukraine. 2020. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25996> (date of access: 14.06.2024).

20. Nastenko O., Chorny I., Khanykina N. Distance learning and interactive methods of teaching Ukrainian as a foreign language. *Pedagogy and Education Management Review*. 2022. Vol. 2. P. 21-29. DOI: <https://doi.org/10.36690/2733-2039-2021-2-21> (date of access: 03.06.2024).